

קניין רוחני בתוכנה

מרצה: עו"ד נעמי אסיא

משרד עו"ד נעמי אסיא ושות'

www.computer-law.co.il

- כל הזכויות שמורות -

דיני פטנטים

הרעיון מאחורי ההגנה ע"י פטנט :

- עסקה בין הממציא לחברה - חשיפת האמצאה בתמורה למתן מונופול.
- חשיפת דרכי הביצוע היא החובה המוטלת על מבקש הפטנט והיא מהווה את התמורה (quid pro quo) הנדרשת ממי שמבקש לקבל פטנט על המצאתו.

דיני פטנטים

מה נותנת ההגנה על הפטנט ?

- מונופול לבעל הפטנט לניצול אמצאתו למשך 20 שנה
- אפשרות לבעל הפטנט לקבל תמלוגים
- חסימת מתחרים וניצול בלעדי של האמצאה
- אפשרות לגיוס כספים ואסטרטגיה שיווקית גם בשלב patent pending

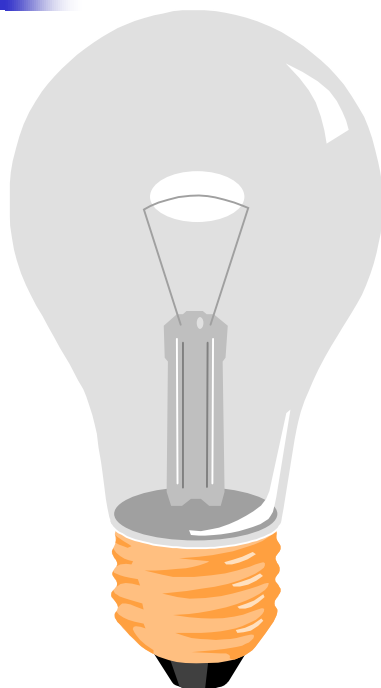

פסיקה בארץ

n עש 23\94 United Technologies נגד רשם הפטנטים כי אין פסול מלרשום פטנט על אמצעה אך ורק מכיוון שהחידוש היחיד בה הוא ברכיב של תוכנת מחשב.

n ת.א. 1350\98 (וב) מארווקס בע"מ נ. חן-אילת. כמו בארה"ב מערכת ממוחשבת המפעילה תוכנת מחשב שמגלמת פונקציה תפעולית כשירה לרישום כפטנט.

הדרישות המהותיות לרישום פטנט

סעיף 3 לחוק הפטנטים קובע מהי
אמצאה כשירת פטנט:

"אמצאה, בין שהיא מוצר ובין שהיא תהליך
בכל תחום טכנולוגי, שהיא חדשה, מועילה,
ניתנת לשימוש תעשייתי ויש בה התקדמות
המצאתית – היא אמצאה כשירת פטנט"

דרישת החידוש בפטנטים

סעיף 4 לחוק קובע מהי אמצאה חדשה :

" אמצאה, נחשבת לחדשה, אם לא נתפרסמה בפומבי, בין בישראל ובין מחוצה לה, לפני תאריך הבקשה –

(1) על ידי תיאור, בכתב או במראה או בקול או בדרך אחרת, באופן שבעל-מקצוע יכול לבצע אותה לפי פרטי התיאור ;

(2) על ידי ניצול או הצגה, באופן שבעל-מקצוע יכול לבצע אותה לפי הפרטים שנודעו בדרך זו "

התקדמות המצאתית

סעיף 5 לחוק מגדיר התקדמות המצאתית :

" התקדמות המצאתית היא התקדמות שאינה נראית כענין המובן מאליו לבעל-מקצוע ממוצע על סמך הידיעות שכבר נתפרסמו, לפני תאריך הבקשה, בדרכים האמורות בסעיף 4 "

יש צורך להראות כי ההמצאה מהווה צעד קדימה מעבר לידע הקיים, ויש בה ניצוץ המצאתי.

זכויות בעל הפטנט

- **הזכות החיובית** : בעל הפטנט רשאי לנצל את המצאתו או להעניק לאחרים רשיון לנצל את המצאתו.
- **הזכות השלילית** : בעל הפטנט רשאי למנוע מאחרים לנצל את האמצאה ללא קבלת רשות

ניצול אמצאה מוגדר בסעיף 1 לחוק : "כל פעולה שהיא אחת מאלה – ייצור, שימוש, הצעה למכירה, מכירה או ייבוא לצורך אחת מהפעולות האמורות".

הדרישות הצורניות לרישום פטנט

פירוט:

סעיף 12 לחוק קובע כי: "הפירוט יכלול שם שיש בו כדי לזהות את האמצאה, את תיאורה, עם שרטוטים לפי הצורך, וכן תיאור דרכי הביצוע של האמצאה שעל פיו יוכל בעל המקצוע לבצעה"

β הפירוט כולל את סיפור המעשה – הבעיה שההמצאה באה לפטור, הניסיונות שנעשו, והסבר הפתרון של בעל ההמצאה

• הפירוט יסתיים בתביעות.

זכות יוצרים

**"זכות היוצרים היא בעיקרה זכות למנוע מאדם
אחר לקחת לעצמו את פרי עמלו של היוצר"**

- זכות היוצרים הינה הזכות הייחודית לנצל יצירה בדרכים שונות ומוגדרות, או להרשות את ניצולה בידי אחרים.
- זכות היוצרים מוענקת לבעליה למשך זמן מוגבל – תקופת חיי היוצר + 70 שנה.

הגנת פטנט לעומת זכות יוצרים

פטנט	זכות יוצרים
הגנה על השיטה או המערכת כולה	הגנה רק על צורת הביטוי של היצירה
יש צורך ברישום	אין צורך ברישום
תקופת הגנה מוגבלת למשך 20 שנה בלבד	תקופת הגנה ארוכה למשך כל חיי המחבר + 70 שנה
דרישה לחדשנות והתקדמות המצאתית	דרישה מינימלית למקוריות

זכויות יוצרים בתוכנת מחשב

סעיף 2א לפקודת זכויות יוצרים קובע:

"הגנת תוכנה של מחשב"

לענין זכות יוצרים, דין תוכנה של מחשב כדין יצירה ספרותית כמשמעותה בחוק זכות יוצרים, 1911. בפקודה זו, "תוכנה של מחשב" - בין שהיא תכנית מקור ובין שהיא קוד יעד."

זכויות יוצרים בתוכנת מחשב

ע"א 139\89 אחיטוב נ' הרפז :

זכות יוצרים לגבי תוכנת מחשב משתרעת מעבר לקוד המילולי של התוכנה ומוענקת גם לצורה (Artwork), למבנה (Structure) ולהזנת המשתמש (User Input), לסדר (Sequence) ולארגון (Organization) של התוכנה.

ב זכות היוצרים בתוכנת מחשב משתרעת הן על כל אחד משלבי הפיתוח והן על היצירה המוגמרת עצמה.

זכויות יוצרים בתוכנת מחשב

פס"ד אוטודסק :

- באוגוסט 1997 הגישה חברת אוטודסק יחד עם מייקרוסופט וארגון BSA תביעה כנגד מפעילי שירות תקשורת מקוון המיועד להחלפת תוכנות – BBS
- מפעילי BBS אפשרו ללקוחותיהם להוריד ממחשבי הארגון תוכנות מכל הסוגים, אל המחשב האישי של הלקוחות.
- ביהמ"ש המחוזי בחיפה העניק צו מניעה זמני וצו כינוס נכסים המאפשר להיכנס למפעלי BBS ולתעד הוכחות להפרת זכויות יוצרים בתוכנות

זכויות יוצרים בתוכנת מחשב

ת.א (ת"א) 598/92 גולן נ' יודפת :

- בפסק הדין נדונה השאלה האם מקור הדמיון בין שתי תוכנות הוא בדמיון ברעיונות בלבד או גם בדמיון בדרך יישומם.
- השופט לויט חזר על הלכת אחיטוב וקבע כי "יש להשוות את רכיבי התוכנות זו לזו בכל אחד משלבי הפיתוח של התוכנה וכן את התוכנות הסופיות."

פסקי דין

n מחוזי ירושלים 4912\02 מיקרוסופט נגד אגמה
מחשוב:

צמ"ז נגד משיבה המייבאת וסוחרת במוצרים מפרים
כיוון שהפרה תנאי הרישיון. הרישיון הינו חלק
מהתוכנה ואסור להפרידם.

n ירושלים, ת.א. 6420\04 מראות אימג' נגד שירותי
רפואה בע"מ

פסקי דין

n בימ"ש עליון 2342\94 אשרז נגד טרנסבטון: פיצויים
סטטוטורים לפי חוק זכויות יוצרים לכל אחת מן
ההפרות של הזכויות.

n ת.א. 1476\96 בימ"ש מחוזי ת"א, מיקרוסופט נגד
אפלקר: הגנת תקנת השוק אינו חל על נכס המפר
זכויות יוצרים.

פסקי דין

n בימ"ש מחוזי 915\05 אן אם סי מוזיקה בע"מ נגד
אבי הירש

n בש"א 15156\63 גארד תוכנה נגד אוריאל וייס:
סודות מסחריים.

תזכיר חוק זכויות יוצרים, 2004

סעיף 24 לתזכיר החוק מתייחס לתוכנת מחשב, ומטרתו היא להתיר שימושים בעותקי תוכנת מחשב, ללא צורך ברשות נוספת מבעל זכות היוצרים.

ü העתקה של תוכנת מחשב לצרכי גיבוי, מותרת, למי שמחזיק עותק מורשה של תוכנת המחשב.

ü שימוש בתוכנת מחשב בדרך של העתקה או עשיית יצירה נגזרת מותר... אם השימוש נועד למטרות תיקון שגיאות בתוכנה, התאמתה לתוכנה אחרת או למערכת מחשב אחרת.

פיצויים ללא הוכחת נזק

סעיף 3א לפקודת זכויות יוצרים קובע:

"לא הוכח הנזק שנגרם בהפרת זכות יוצרים, רשאי ביהמ"ש, על פי בקשת התובע, לפסוק לו לכל הפרה פיצויים בשיעור שלא יפחת מ-10,000 ש"ח ולא יעלה על 20,000 ש"ח.

פס"ד שגיא נגד ניניו

לפי התזכיר – נקבע סכום מקסימלי בלבד של 100,000 ש"ח, כך שלביהמ"ש יש שיקול דעת לקביעת גובה הפיצוי.

סעדים זמניים

צו מניעה זמני :

- צו מניעה זמני האוסר על העתקת ו/או הפצת תוכנת מחשבים בטענה של הפרת זכות יוצרים ניתן כיום בדרך שיגרה, בייחוד כשמדובר בחנויות המוכרות עותקי תוכנה בלתי חוקיים או משתמשים סופיים.

כינוס נכסים :

- מינוי ב"כ התובעים ככונס נכסים על העותקים המפריים של התוכנות בנוסף למתן צו המניעה הזמני.

חוק זכויות יוצרים האמריקאי

- חוק זכויות יוצרים האמריקאי כולל הוראה דומה לזו הקבועה בסעיף לתזכיר.
- לפי החוק האמריקאי למחזיק עותק תוכנה יש זכות לעשיית עותק או שינוי ("adaptation") בתוכנה למטרות גיבוי או כאשר הדבר הכרחי לשימוש בתוכנה.
- כל השכרה והשאלה בלתי מורשים של עותקי תוכנת מחשב (למעט תוכנות למשחקי וידאו) לשם השגת יתרון מסחרי, על ידי כל מחזיק בתוכנה, מהווה הפרת זכות יוצרים.

The Digital Millennium Copyright Act

- ה - DMCA נחתם באוקטובר 2000, והוא מיישם, בין השאר, את עקרונות אמנת WIPO.
- החוק ממלא פער קיים בין חוקי זכויות היוצרים הקיימים לבין המציאות המשתנה בעולם הטכנולוגי.
- החוק מאזן בין:
 - n מחוייבות ארה"ב לאמנת WIPO.
 - n עקרונות זכויות היוצרים והשימוש ההוגן בארה"ב.
 - n האיומים בפניהם ניצבים בעלי הזכויות ביצירותיהם כתוצאה מההתפתחות הטכנולוגית.

הפרת זכויות יוצרים בסביבה הדיגיטלית

מאפייני המדיה הדיגיטלית – קלות ההפרה: n

מאפשרת הקטנת עלויות השכפול וההפצה. n

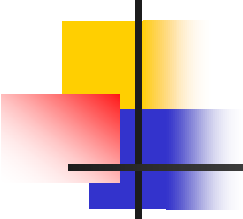
מאפשרת יצירת עותקים זהים בדיוק למקור. n

מאפשרת הפצת עותקים במהירות גבוהה. n

מאפשרת אנונימיות, ומציבה קושי בזיהוי המפרים. n

מאפשרת לבצע שינויים ו"שיפוצים" ביצירה n

המקורית.

פסיקה בארה"ב – ז"י באינטרנט

פרשת נאפסטר:

- התביעה הוגשה ע"י התאחדות חברות התקליטים האמריקאית כנגד חברת NAPSTER, מפעילת האתר napster.com, בו סופקה לכל דורש תוכנה המאפשרת להעתיק קבצי מוסיקה מסוג MP3
- התובעת טענה שנאפסטר אחראית בהפרת זכויות יוצרים בכך שהיא מסייעת למשתמשיה להפר זכויות יוצרים

פרשת נאפסטר - המשך

- בית המשפט דחה את טענת ההגנה של נאפסטר, אשר טענה כי בשל היותה ספקית שירותי אינטרנט היא מוגנת ע"י ה-DMCA מפני הפרת זכויות יוצרים שנעשו על-ידי לקוחותיה.
- נקבע כי נאפסטר אינה ספקית שירותי אינטרנט וכי היא לא שימשה כצינור להעברת המידע בלבד (שהרי סיפקה באתר שירותים נוספים).

β הורדת עותקים דיגיטלים לשימוש פרטי פוגעת ביכולת של בעל זכויות יוצרים להרוויח מהם – אינה שימוש הוגן

פס"ד G&M v. Grotzker

(אוגוסט 2004) ביהמ"ש בארה"ב קבע כי:

רשתות P2P הינן חוקיות. בעלי התוכנה אינם אחראיים להפרה עקיפה או תורמת של זכויות יוצרים

B הנימוק המרכזי: תוכנות P2P יכולות לשמש להעברת כל מיני סוגי קבצים, לא רק מפרים.

הפרת זכות יוצרים באינטרנט

- זכויות היוצרים שרירות וקיימות גם באינטרנט.

n פרשת פרחי גורדון: - מראה מקום

n המדובר בהפרת זכויות יוצרים בתמונת זר פרחים שהועתקה מאתר האינטרנט של התובעת ופורסמה באתר האינטרנט של הנתבעת.

פרשת פרחי גורדון

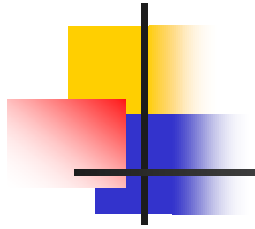
בית משפט השלום בתל אביב קבע: n

עצם הופעת התצלום מהווה כשלעצמה הפרה, אף אם לא גרמה נזק בפועל. n

הצילום שבמחלוקת מוגן כ"יצירה אמנותית". בעובדה שהצילום נעשה במדיה דיגיטלית ואין נגטיב, אין כדי לפגום בזכות היוצרים של התובעת. n

β הפרשנות הנכונה של חוק זכויות יוצרים היא, הקבלתו של התשליל לקובץ הדיגיטלי הראשוני כפי שנרשם על מדיה דיגיטלית כלשהי. n

שאלות חדשות בתחום זכויות יוצרים באינטרנט

- n האם קישור לאתר המפר זכויות יוצרים יהווה הפרה ?
- n האם מיסגור (Frame) של חלק מאתר אחר מהווה הפרת זכויות יוצרים ?
- n האם שימוש פרטי / הורדה (download) של יצירה המוגנת בזכויות יוצרים מהווה הפרה ?
- n האם ספק שירות אינטרנט אחראי להפרת זכויות יוצרים ?
- n האם יצרני תוכנות P2P אחראיים להפרת זכויות יוצרים ?

יתרונות השימוש בקוד פתוח

הגדרות:

- **קוד מקור** (source code) : קוד הכתוב בשפה עילית, המובנת למתכנתים. כתיבת התוכנה מתבצעת בקוד המקור, ולאחר מכן מתורגם קוד המקור לקוד היעד.
- **קוד יעד** (object code) : קוד בשפת מכונה, המובנת למעבד.

התפיסה הקלאסית

- יצרני התוכנה שומרים את קוד המקור של התוכנות שלהם לעצמם, ואין אפשרות לאחרים לשנות את הקוד או ליהנות מפיתוחו.
- בדרך זו מבטיח לעצמו בעל התוכנה בלעדיות בכל הקשור לפיתוח התוכנה, ביצוע שיפורים ותיקונים, הוצאת גרסאות חדשות ופיתוח מוצרים נלווים.

תפיסת הקוד הפתוח

B התוכנה מופצת ברישיון יחד עם קוד המקור שלה באופן שהמשתמשים יכולים לשנותה ולשפרה.

לתוכנת הקוד הפתוח שני עקרונות בסיסיים:

- (1) התוכנה היא חופשית, במובן שכל משתמש רשאי להפיץ את התוכנה או גרסה משופרת שלה, חינם או בתשלום לפי בחירתו.
- (2) התוכנה מופצת תמיד עם קוד המקור שלה, בהתאם לרישיון המופץ יחד עם התוכנה.

יתרונות בשימוש בקוד פתוח

ü יכולת לאתר באגים ווירוסים בתוכנה ע"י מקבל הרישיון

ü שימוש במערכות המבוססות על קוד פתוח יפחית את עלות ההצטיידות ורכישת הרשיונות

ü עידוד התחרות בשוק ומניעת ניצול ע"י ספקי התוכנה

ü חופש בחירה גדול למשתמשים בכל הקשור למבחר ספקי התוכנה המצויים בשוק

ü תוכנה בקוד פתוח מתפתחת בקצב מהיר יותר מאשר תוכנה "סגורה"

חסרונות בשימוש בקוד פתוח

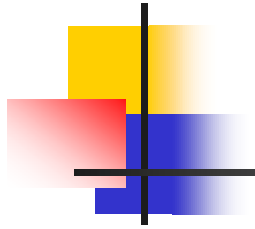
- תוכנה חופשית אינה בטוחה ואינה יציבה כפי שתוכנה סגורה יכולה להיות
- העובדה כי כל משתמש יכול לחדור אל התוכנה ולבצע בה שינויים מכל סוג וללא הגבלה, וזאת אף מבלי שיהיו לו הכישורים המתאימים, פוגמת ביצירת ורמת הבטיחות של התוכנה
- יש הטוענים כי רק חברות התוכנה בעלות הידע וכוח האדם המיומן יכולות להביא לפיתוח תוכנה יציבה ובטוחה.

הפצת תוכנת קוד פתוח

הפצת תוכנה בקוד פתוח חייבת לעמוד במסגרת מס' תנאים :

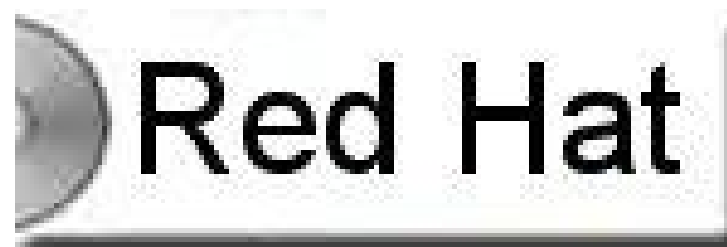
1. על הרישיון לאפשר למשתמש למכור או להעביר את התוכנה.
2. התוכנה תופץ יחד עם קוד המקור, ותאפשר הפצתו של קוד המקור ו/או קוד היעד.
3. על הרישיון לאפשר ביצוע פעולות כגון העתקה, שכפול, שינוי, התאמה והתקנה של התוכנה על גבי מחשבים אחרים.
4. הרישיון לא יגביל את השימוש בתוכנה למשתמשים מסוימים, ו/או לשימושים מסוימים.

הערה לסיכום

במסגרת בדיקת נאותות בודקים את רישיונות
תוכנות הקוד פתוח ויישומם בחברות הייטק

דוגמאות לתוכנות קוד פתוח

Download / Upload

יצירות מפרות עלולות להיות משועתקות, מוצגות ומבוצעות בכל שלב של התעבורה ממחשב למחשב בעזרת רשת האינטרנט.

“The world wide web had progressed far faster than the law and, as a result, courts are struggling to catch up. Legislatures and courts endeavor in this growing area to maintain the free flow of information over the internet while still protecting intellectual property rights”

(כך קבע ביהמ"ש בארה"ב)